

Практически съвети от фитопатолога към зеленчукопроизводителите

Автор(и): проф. д-р Петър Чавдаров, Институт по растителни генетични ресурси „К. Малков” – Садово

Дата: 03.06.2024 *Брой:* 6/2024

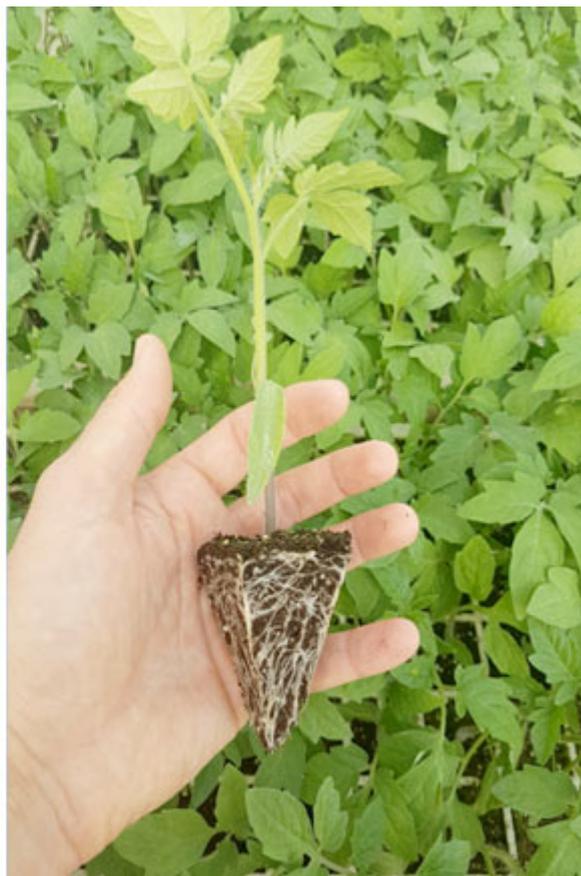
В този материал искам да ви обърна специално внимание на някои мероприятия, които ще ви гарантират производството на качествена и стабилна продукция от домати, краставици и пипер.

При всички култури в борбата срещу болестите може да се разчита на успех, само ако се прилага цялостна система от организационни, агротехнически, генетични, биологични, химични и други мероприятия с помощта, на които да ограничаваме плътността на популациите на причинителите на болестите под прага на тяхната вредност. При зеленчуковите култури, основа на тази система трябва да бъде профилактиката т.е. всички растително-защитни мероприятия да бъдат насочени към превантивно третиране, с цел предпазване от заселване на фитопатогени от гъбно, бактериално и вирусно естество.

Най-напред ще започна с избора на правилният сорт. За отглеждане се избира сорт, който наред с голямата добивност и качество, притежава и гени на устойчивост към някои икономически важни болести. В страната ни са разпространени много, както наши, така и чуждестранни сортове зеленчукови култури, които притежават гени за устойчивост към гъбни и вирусни болести. Селекцията на устойчивост при домати, краставиците и пипера която се провежда у нас и в другите страни, е с комплексна насоченост – както към почвени, така и към аерогенно преносими фитопатогени. В това направление има значителни достижения, особено при домати и краставиците, свързани с равнището на устойчивост към вирусни фитопатогени. На пазара са разпространени изключително устойчиви генотипи домати, както за оранжерийно така и за полско производство.

Другото важно направление е редуването на културите или т. нар. сеитбооборот. Изключително важно мероприятие, свързано с натрупването на голямо количество инокулум (зараза), особено от почвените фитопатогени причиняващи типично кореново гниене и трахеомикоза в растенията гостоприемници. При отглеждане на домати и пипер на едно и също място в почвата се натрупват голямо количество растителни остатъци, които са необходим субстрат за развитието на почвените гъби от род *Verticillium sp.*, *Fusarium sp.*, *Phytophthora sp.* и други. Много често при безсеменно отглеждане на домати в почвата се натрупва и почвената гъбата *Pyrenochaeta lycopersici tomato*, причинител на вкорковяване на корените (корки рут), която в отделни години силно редуцира добива и качеството на получената продукция. При оранжерийното производство възможностите за редуване на културите са ограничени и затова там е необходимо на 3-4 години почвата да се обеззаразява. В практиката оранжерийните производители могат да използват соларизацията и внасянето на биологични продукти на база , като метод за контрол на важните причинители на болести по основните зеленчукови култури. В днешно време голяма част от химичните продукти за обеззаразяване на почвата са забранени, което разбира се има своите положителни, но и отрицателни страни. При полското производство има възможност зеленчуковите култури да се редуват с други. На същото място те трябва да се връщат след 4-5 години. При домати например е доказано, че почвата напълно се самоочиства от различни бактериални фитопатогени, ако се спазва този период.

Пространствената изолация е от голямо значение за посевите от домати и пипер на открито, които трябва да се отглеждат далече от оранжерийни комплекси. В такива съоръжения ако се допусне висока плътност на векторите, те се развиват целогодишно и бързо мигрират към полето и на есен отново се прибират в оранжерии. Към тези вектори се отнасят тютюневия трипс, различни видове листни въшки, белокрылки, които са основни преносители на различни видове вирусни фитопатогени.

Производство на здрав и качествен разсад е изключително трудно и отговорно мероприятие за получаването на качествена продукция. Качествен разсад се получава при спазването на следните мероприятия: използване на стерилни субстрати за сеитба на семената, използването на нови табли, сеитба на чисти и обеззаразени семена, поддържане на оптимален топлинен и воден режим, подхранване на младите растения, превантивни растително-защитни мероприятия, съобразено с фазата на развитие на културата и условията на средата. В нашата страна вече функционират и оранжерийни комплекси, които произвеждат качествени разсади от основните зеленчукови култури.

Важно условие е и третирането на растенията с фунгицидни разтвори, които започват да се прилагат 5-6 дни след изнасянето на разсадите на постоянно място. С това мероприятие ние успешно можем да контролираме развитието и разпространението на бактериите болести по надземните органи на зеленчуковите растения, както и различни гъбни заболявания, причиняващи локални петна по листата, стъблата и плодовете.

Като човек, занимаващ се с растителна защита повече от 20 години, искам да споделя с вас как една неправилна преценка за избор на правилен сорт пипер доведе до 100.0 % загуба за човек, занимаващ се със зеленчукопроизводство повече от 30 години. Оранжерии, които посетих в Пловдивска област бяха разположени върху площ от 4 декара, разсадени с пипер. При прегледа установих, че повече от 80.0 % от всички растения бяха заразени с причинителя на доматената бронзовост - *Tomato spotted wilt virus*. Оказа се, че не са водени редовни превантивни растително-защитни мероприятия срещу вектора (тютюнев трипс) и около 30 дни след разсаждането отчетохме следната картина на повреда (снимки 1, 2, 3, 4, 5).

На всички зеленчукопроизводители в страната пожелавам високи добиви и високи изкупни цени на продукцията. И най-важното **НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ** да обследвате ежедневно вашите култури и при съмнения

се обръщайте към агрономите си за точен съвет и адекватно решение.